

Министерство
на образованието и науката

АЗ·БУКИ

Национално издателство
за образование и наука "Аз Буки"

**БЪЛГАРСКИ ЕЗИК
И ЛИТЕРАТУРА**

Българско научно-методическо списание
• година XXX, 2012 • киевски 1

ИСТОРИЯ

Българско научно-методическо списание
• година XXX, 2012 • киевски 1

**МАТЕМАТИКА
И ИНФОРМАТИКА**

Българско научно-методическо списание
• година XXX, 2012 • киевски 1

**ПРЕДУЧИЛИЩНО
НАЧАЛНО ОБРАЗОВАНИЕ
ПЕДАГОГИКА**

Българско научно-теоретично и методическо списание
• година XXX, 2012 • киевски 1

**ХИМИЯ
ПРИРОДНИТЕ НАУКИ
В ОБРАЗОВАНИЕТО**
астрономия
биология
география
физика

**ПРОФЕСИОНАЛНО
ОБРАЗОВАНИЕ**

Българско научно-методическо списание
• година XXX, 2012 • киевски 1

**СТРАТЕГИИ
НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА
И НАУЧНАТА ПОЛИТИКА**

Научно-теоретично списание
• година XX, 2012 • киевски 1

Философия

Българско научно-методическо списание
• година XXX, 2012 • киевски 1

**Чуждоезиково
обучение**

Научно-методическо списание
• година XXXX, 2012 • киевски 1

Избрано

от текстовете, публикувани в списанията
на Национално издателство

АЗ·БУКИ

36 3 – 9 СЕПТЕМВРИ
2015 г.

Падението на боговете на утопията

*Откъс от „Разрушената утопия
на Христо Смирненски. Пътят от „Червени-
те ескадрони“ до „Приказка за стълбата“*

Христина Теодосиева

Софийски университет „Свети Климент Охридски“

Свалени от своите пиедестали, боговете на утопията изглеждат като декаденти. Детронирани, демаскирани и накрая – диаболизирани, символите на надеждата в поезията на Христо Смирненски пагат в локвите. Пътят от светлата постсимволистическа образност до гротескния социален реализъм младият поет изживява на един дъх. Но такова е цялото му творчество – емоционално, експресивно, повлияно от поривите на неспокойния дух. Поезията на Смирненски може да е изключително удобна за доктрината на социализма през годините на неговото зараждане и утвърждаване, използвана до 1989 г. като „пръв трибун на комунистическата идея“. Но за да се впише в каноните на тази идеология, почти половината трябва да бъде изтрита, забранена или в най-лошия случай – забравена и неразбрана.

Три противоположни етапа разделят смислово творчеството на поета, като възхвалята на утопията, обособена единствено в средищния етап, няма превес нито в количествено, нито в идейно отношение. За кратко мизерията, болката и отчаянието карат чувствителното сърце на Смирненски да започне да бие в ритъма на надеждата, която утопията дава. Неясна, необятна и някак далечна изглежда представата, която изграждат стиховете му за онова светло бъдеще, което може би евентуално ще бъде постигнато.

Заглавието е на редакцията

www.bel.azbuki.bg

Главен редактор

Проф. д.п.н.
Маргарита Георгиева
E-mail: m.georgieva@abv.bg

Редактор

Д-р Мая Падешка
0889 22 04 12
Тел.: 02/425 04 70
02/425 04 71
E-mail: bel@azbuki.bg

Съдържание на сп. „Български език и литература“, кн. 4/2015:

ОБУЧЕНИЕТО ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА В НАЧАЛНОТО УЧИЛИЩЕ

Обучението по правопис в началните класове. Типология на правописните грешки. Методически указания за работа по преодоляването им / *Гая Христозова*

ОПИТЪТ НА ПРЕПОДАВАТЕЛЯ

„Крадецът на праскови“ на Емилиян Станев – теми, проблеми, сюжет и композиция (изследване на емоциите в об-

раза на Елисавета) / *Корнелия Василева*

От крайност в крайност: проследяване на женския образ и проблема за различието в културните епохи и направления, представени в програмата по литература за X клас на СОУ / *Петър Михайлов*

Грамотността е визитната картичка на всеки успешен човек (интервю с *Мая Гешева*, учител на годината на Синдиката на българските учители)

СТУДЕНТСКИ ФОРУМ

Разрушената утопия на Христо Смирненски: пътят от „Червените ескадрони“ до „Приказка за стълбата“ / *Христина Теодосиева*

Учебни програми за изучаване на български език, литература и народознание в българското училище за роден език в Будапеща / *Веселина Спасова, Миглена Христова, Никол Танкова*

БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И КУЛТУРА ПО СВЕТА

Първи международен форум „Светите братя Кирил и Методий в националните митове на славяните“ – Венеция, Италия

Встъпителни думи към участниците в първата кирилометодиевска среща във Венеция / *Илиана Кръпова*

Култът на Кирил и Методий през Българското възрождане / *Кирил Топалов*

БЪЛГАРИСТИЧНИ ЧЕТЕНИЯ – СЕГЕД 2015

Българистиката в Сегедския университет – история и съвременност / *Бонка Василева*

ГОДИШНА КОНФЕРЕНЦИЯ НА АСОЦИАЦИЯТА НА БЪЛГАРСКИТЕ УЧИЛИЩА В ЧУЖБИНА

Една адаптирана разработка на урок по български език в V клас / *Ирина Ботева-Владикова*

Проблеми в гимназиалното обучение в българските училища зад граница: препоръки и перспективи / *Здравка Вladoва-Момчева*

Началото на творческия път на Смирненски обаче е друго – хуморът. Първите му стихове не се вписват нито в идеологическата, нито в послева-лата поетика на разочарованието. Хронологически този период е преход от смеха към сериозността, до плача. Комедийният и трагичният тон обграждат времето на утопичния уклон. В ранните му стихотворения пародии проблематиката е свързана с живота, който Смирненски наблюдава около себе си. Поглеждайки наг събитията, осмива съвременниците си и дори някои свои собствени черти. Тези ранни поетически опити кореспондират с последните му творби – най-драматичните и дълбоки произведения, по един специфичен начин.

Въпросът за човешките пороци и самозабравата – основа на „Приказка за стълбата“, се прокрадва в едно от първите стихотворения на поета – „Не се плаши“. Сатирата разказва за последните мигове от живота на 70-годишен анаш. Дори пред лицето на смъртта героят не се отказва от порока си. Разкаянето е невъзможно, когато старецът не осъзнава, че е далеч от правия път. Също като „плебей“, изкушаван от Дявола и изкачил се на последното стъпало към греха. Езикът в това ранно стихотворение е изчистен и конкретен. Сатирата по-скоро се доближава до Ботевия стил, отколкото до съвременниците на Смирненски.

Загробният живот е тема, която протича през цялото творчество на поета, още от 1915 г. Разбирането на твореца за това, което следва след земния ни път, е далеч от християнското възприемане, но въпреки това той използва голяма част от традиционните понятия – „аг“, „рай“, „дявол“. Демоническото превъзхожда ангелското, а героите са по-скоро склонни да стигнат до пъкля или с измама да прекрачат райските порти. Такъв е и героят от „Не се плаши“. Старецът вярва, че ще надхитри ключалките със своите умения на крадец. В „Приказка за стълбата“ пък раят е преобърнат, а изкачването към него всъщност е пропаганде. Така и в двете произведения, които на пръв поглед се различават тематично, формално и стилово, християнската представа за рая е разрушена. „Смъртта е свързана с мистерията на неуловимост и дематериализираност. Призрак и демон, тя е биологичен феномен, неизключващ мистерията“, смята Людмила Малинова в „Мотивът за смъртта в поезията на Христо Смирненски“.

В ранната му поезия присъстват както описание на социалната несправедливост, така и интимни, любовни стихове. От образен реализъм поетиката на Смирненски залита към мистични съновидения, чрез които възприема женското присъствие, а после отново се връща към конкретиката. Едно от стихотворенията му, което безспорно показва неговата виталност и способността да се наслаждава на живота, е „Струг“:

*Студено, дявол да го вземе!
Студът те реже като ножици!
Човек, за да се посъвземе,
са нужни барем две госпожици!*

Някои от последните творби на Смирненски най-много напомнят на младежката свежест, която лъха от първите му публикувани стихове, но с ерудицията на един прекалено зрял за своите 24 години човек. „Как ще си умра млад и зелен“, което Смирненски пише през април в своята последна 1923 г., е едно от поредните доказателства за непрекъснения витален дух на поета. Болестта е црихирана само в първите редове на феълетона. Дори нея Смирненски разглежда с насмешка, заигравайки се с думата „катър“ и обяснението за магаретата на ръководни постове в гържавата.

„Червените ескадрони“ по времето на социализма е едно от най-тълкуваните и най-предпочитаните стихотворения на Смирненски. Безспорен е устремът на тази творба, който пренася читателя директно на бойното поле. Симеон Правчанов определя тази динамика като „стремглав ритъм, напомнящ бурното препускане на конница, изобилие от звучни рими, взривяващи се в края (а и в средата) на всеки стих като снаряди с точно попадение“. Според литературоведа поетът комбинира романтически образи с реалистично изображение и стилистични конструкции от символизма. В огата може да се търси и приказан заряд. Преодоляването на препятствието по пътя на революцията е един вид порастване. След този сблъсък силите на пролетариите вече са преминали през юношеския наивен устрем и са узрели за истинския живот. Движението се осъществява циклично – от общото към частното и накрая – отново колективът. По този начин са представени както бойците в техния устрем, така и личната борба, единичният подвиг, който е валиден за всеки от тях.

В статията „Великият преобразувател“ е отречено популярното твърдение, че поетът е използвал похватите и изразните средства на символизма, като в тях е вложил нов смисъл. За Никола Георгиев това е недообмислено опростяване на новаторството на поета, както и твърдението, че Смирненски не е успял докрай да преодолее литературното време. „Мъртвото продължава да живее, за да бъде многократно убивано от новата система“, обобщава критикът, а „дошаблонизирането на символистическия шаблон довежда до абсурд“. Във време на войни, насилие и жестокост символистичната поезия става невъзможна. От нея остават само думите – ограниченият ресурс, с който разполагат поетите, защото в един момент тези строго определени отвлечени понятия се изчерпват и това довежда до фактическия край на направлението. Но колкото повече се доближава до смъртта, която така пламенно вълнува душата му, толкова повече Смирненски се отпласква от символизма изобщо – без повече да го разрушава и да придава нови значения на метафорите му.

Последното произведение на твореца – сатирата „Приказка за стълбата“, унищожава целия социалистически патос, който блика от възторжените му стихотворения, демаскира илюзията за справедлива власт, преобръща творчеството му. Добре познатият „юноша“, неговият типичен герой, търсещ истината, прокарващ пътя на пролетариите, сега е в нова светлина. Кратко и ясно, без емоция, без съжаления, Смирненски показва пътя на деградацията, както и собственото си движение от възхвала към отрицание. Червеният цвят в „Приказка за стълбата“ окончателно липсва. Огненият плам на тълпите вече не е потребен на поета за новите му послания. Затова народът е безцветен – сиво-жълт, с окраската на болестта и бездушието. Обществото е станало безпомощно, защото водачът му е загубил сетивата си. Само едни сини, невинни детски очи променят общата картина. Но този контраст е илюзия, единствено възможна сред наивитета. Черното най-силно е застъпено в описанието на юношата. Единствен той носи траурния тон, сякаш отиващ на собственото си погребение. Потта, сянката и косата му са черни, навяващи някакво смъртно чувство, примесено с категоричност. Всички

тези цветове са различни от поетическата образност на Смирненски. Бялото и розовото сантиментално връщат някакъв символистически спомен, но се прокрадват единствено в изображението на самата стълба. Кръговата композиция на разказа окончателно затваря изхода в рамките на случването и по този начин го прави невъзможен. Изкачването на стълпалата е една своеобразна униция, характерна за приказките. Това движение обаче е преобърнато, защото вместо да постигне познание, героят губи реалната си представа за света.

В „Приказка за стълбата“ Смирненски категорично е оставил въведената от него в нашата поезия форма „ний“. Светът е разделен на „аз“, „те“ и „вие“, колкото и героят да се стреми да не се откъсва от тълпите. По този начин е конструиран и триделният свят в произведението, където юношата се явява медиатор, осъществяващ връзката между ниското и високото и в крайна сметка извървяващ пътя от едното пространство към другото. Подобно движение не се среща в нито едно друго произведение на Смирненски. Светът в поезията му е разделен на две, отсъства това трето звено, което да свърже различните пространства. Жертвоготовността на юношата също добива различен смисъл от вече познатия в стиховете на поета. За разлика от Йохан, който отдава живота си, любовта и семейството, за да се изправи на барикадите и да загине като герой, изкачващият се по стълбата персонаж, „готов да сложи главата си“, не стига до фактическата саможертва. Неговите думи служат по-скоро за доказателство на илюзорната представа за справедливата власт, отколкото за обещание.

Още едно възможно движение в текста е от българското към чуждото. В началото на „Приказка за стълбата“ героят е назован „плебей“, но в разгръщането на сюжета той е „юноша“. Накрая се превръща в „принц“. Етимологически „юноша“, произхожда от същата старобългарска дума „юнь“ – „млад“, както и „юнак“. С общ корен, двете съществителни се оказват и с близко значение. А героят на българския фолклор винаги е „юнак“, а не западноевропейски „принц“. Характеристиките на двете героически фигури, произхождащи от различна културна среда, са противоположни в множество аспекти. Юнакът е носител на типичната балканска мъжественост, смел до безумие, но и същевременно изключително податлив на човешките страсти. Принцът обаче има един различен поглед върху света – аристократичен мъж на честта. Изхождайки от приказното начало, може да се предположи, че плебейт юноша, който се превръща в принц, предава не само своите братя, но и родното.

През същата 1923 г. Смирненски пише „На гости у Дявола“. В поемата се появяват добре познатите герои – юношата и неговият изкушител. Този път обаче ролите са променени. Поетът проследява живота не на младежа, опознаващ света, а този на Дявола. Темата за смъртта и отвъдното тук е разгърната в нова светлина. Защо Дяволът е станал Дявол? Образът на Мефистофел носи повече човешки черти от редица монументални персонажи в поезията на Смирненски. Поредното разрушаване на утопията идва именно с разгръщането на този образ. Сблъсквайки Мефистофел с Истината, резултатът е в полза на адското създание. „Святата“ се оказва още една илюзия, която броди по света. Юношата в „На гости у Дявола“ вече е загубил своята младежка възторженост. Разочарован, отрезвен, жесток реалист, той дава своята оценка. Разпадат се илюзорната вяра в юношата – покорител на света, достига своята върхова точка. Героят не само е загубил вярата си, но и единственото, което му е останало, е да критикува. От активен деятел се е превърнал в пасивен говорител.

Цветовите в поемата са само два – сиво и кафяво (калта). Няма ги детските сини очи, няма я червената огнена надежда. „Без чест ли си? – прави ти чест!“. От критика на социалния рег, несправедливото разпределение на богатата, съчувствието към онеправданите, поетът отива към философски размисъл за добродетелите. Именно тук антропоморфната персонификация на Дявола изиграва своята ключова роля. Всички пороци са присъщи именно на човека, а не на отвъдните същества. Затова Мефистофел може спокойно да отпие абсент, да запали цигара и да посе-

щава лавки – героят е сроден с юношата, като двамата се превръщат в сдвоен персонаж.

Бисера Дакова в „История без име – или анонимно пребиваване в езика“ търси истинската авторова идентичност на Смирненски. Разграничава написаните с моливче текстове върху амбалажна хартия, които сякаш идват от сърцето на поета, без желание да се вписва в каквото и да е канон, от омастилените творби, които целенасочено се впитат в социалистическата поетика. Изразът „поетическо слово партийна поръчка“ недвусмислено означава диференциацията между поезията, извираща от душата на Смирненски, и тази, която се утвърждава като „разрешена“. Въпросът, който поставят съвременните анализи обаче, е: революция към какво и защо? Несъмнен е поривът на младия поет към промяна. Във времето между двете световни войни е най-лесно това обновление на света да бъде постигнато чрез разрушаването на стария ред. Но в творчеството на Смирненски много по-голямо внимание е отделено именно на деконструкцията, отколкото на образа на бъдещето. Присъства архетипната представа за повтарящото се сътворяване и разрушаване, която може и да бъде изведена извън социалистическата рамка на бунта и да се разглежда като общовалиден модел.

Нещо парадоксално за светогледа преди 1989 г. се появява в поетиката на Смирненски именно в пролетарския ѝ период. Колкото хумористичните творби на Вегбал са обвързани с Дявола и демоничното, така сред комунистическата възхвала се прокрадват множество библейски реминисценции. Единият възможен прочит на тези появи е, че подобно на символистическите похвати – използвани, но траверсирани, за да бъдат отречени, и християнските метафори се поставят в нетипичен контекст и се преобръщат. Сътворението от Божие дело – „Да бъде светлина“, се прехвърля в човешките ръце – „Да бъде ген“. Излизайки обаче от този традиционен прочит, толкова силното християнско присъствие в поезията на Смирненски може да означава и друго. Божественото не е категорично отречено, а просто се сродява с човешкото. Така небесното слиза сред хората, а те се издигат във висините, създавайки неразрушимо единство. Човекът придобива характеристиките на Бога, но и обратното – каквото е и случаят на сдвояването с Дявола. Това по-скоро придава на поезията на Смирненски един хуманистично-романтически облик, отколкото идеологически клиширано въздействие.

13 стихотворения на Смирненски за първи път са публикувани след смъртта му. В тази малка част от неговото творчество се очертават финалните щрихи на поетическия му образ. Противоречив, разностранно насочен, в непубликуваните си стихове Смирненски показва нови свои страни. Чисто символистическо любовно стихотворение изненадва на фона на „Пардонте матмазела“ – груба подигравка с женските достойнства. „На Лорелай“ препраща обратно към нежните поетически откровения на Дебелянов, Лилюев и Яворов. Сякаш като доказателство, че може не само да преобръща символистическата реч, но и да я използва в чист вид, Смирненски пише:

*Щом здрач теменужен побрули полята,
аз бродя от скръб осенен
и руси къдрици в чудна позлата
ах, бляскат ли, бляскат над мен.*

Нищо новаторско за българската поезия не се появява в тези редове, но те създават едно вътрешно противоречие с останалата част от творчеството на Смирненски. Нежна, романтична поезия, която стои по-скоро като повторение на вече изказани думи. И вместо очаквания гротесков финал произведението завършва с повторение на първия куплет, с промяна единствено във финалния стих – градация на началното чувство.

Пълния текст четете в сп. „Български език и литература“, кн. 4

Скритата история на думите

Откъс от „Скритата история на думите, или Глух ли е глухакът“

Биляна Михайлова

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

През 1912 г. големият български езиковед Стефан Младенов изрича следните думи: „...но кога е дума за развоя на духовната човешка култура (първоначална и по-късна), сир. кога има да се покаже как непрекъснато се издига човек в интелектуално и морално отношение, тогава историята на езика едничко може да ни послужи, защото само езикът и предадените чрез езика произведения на човешкия дух пазят особено интересни следи от изминалите етапи на човешкото духовно развитие“.

Тези думи на първия български индоевропеист и автор на първия етимологичен речник на българския език са знаменателни. Историята на звуковете ни води по следите на историята на думите, а оттук – по следите на историята на мисленето. Тя ни дава възможност да надникнем в света на древния човек и начина, по който възприема всичко, което го заобикаля. Позволява ни да открием остатъците, в които тези първоначални представи идват до наши дни, показва ни как несъзнателно чрез езика ние ги предаваме на децата си.

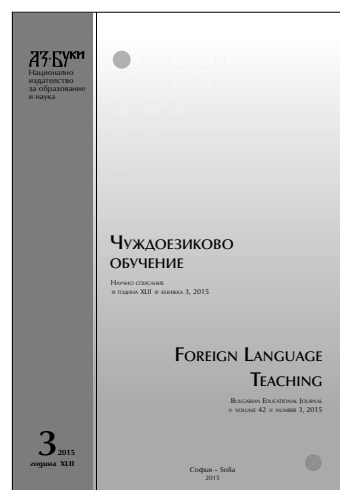
Сравнението на езиците, реконструкцията на равнищата на праезика, етимологията са средствата, които могат да дадат отговори на въпросите: *Откъде идваме? Кои сме ние? Къде отиваме?*

В търсене на вечните човешки въпроси предлагам няколко етимологични етюда.

I. Някои думи за физически недъзи

1. 'Сляп'

Заглавието е на редакцията

www.foreignlanguages.azbuki.bg

Главен редактор

Проф. д-р Димитър Веселинов
E-mail: d_vesselinov@yahoo.fr

Редактор

Николай Кънчев
0888 81 56 45

E-mail: foreignlanguages@azbuki.bg

Съдържание на сп. „Чуждоезиково обучение“, кн. 3/2015:

ПРИЛОЖНА ЛИНГВИСТИКА

Обновяващи постижения на структурната лексикология от близкото минало / *Ангел Ангелов*

МЕТОДИКА

За драматизацията в чуждоезиковото обучение в началното училище / *Мария Врагова-Иванова, Илка Бирова*

Формирование информационной культуры / *Маргарита Цой, Инна Стыркас*

ЕЗИК И КУЛТУРА

Усъвършенстване на рецептивните и продуктивните компетентности на учениците при изучаване на старогръцката драма в средното училище

ше / Екатерина Каралеева

ВСТЪПИТЕЛНА ЛЕКЦИЯ

Скритата история на думите,
или Глух ли е глупакът / Биля-
на Михайлова

ЛИНГВОДИДАКТИЧЕСКА АРХЕОЛОГИЯ

За думата цивилизация / Ма-
рия Костова

ХРОНИКА

Юбилейна научна конферен-
ция „Филология – класическа
и нова“ / Константина Луни

Научният Еверест – мечта
или жива реалност

Четвърти франкофонски
фестивал „Солей“ / Мая Ве-
нева

„Народните будители и Аз“
в Профилираната гимназия с
изучаване на румънски език /
Незабравка Тасева

РЕЦЕНЗИИ И АНОТАЦИИ

Английската детска литера-
тура в „огледалния свят“ на
превода / Корнелия Славова

Публицистиката като социо-
логия на литературата / Вихрен
Чернокожев

Интеркултурна дипломатия
в европейски контекст / Йован
Ананиев

ОТКРЫТАЯ ЛИНИЯ

Художественные фразеоло-
гизмы с компонентом род-
ства как проблема перевода с
русского языка на болгарский
язык / Елица Миланова

Некоторые современные
стратегии работы с текстом
на занятиях русского языка в
школе и в вузе / Катя Ганева,
Милена Стойкова

К вопросу восприятия совре-
менной литературной сказки
(читаем сказку „Зеркальные
чары“ вслед за автором Еленой
Зейферт) / Жана Толысбаева

Думите за физически негъзи са натоварени емо-
ционално и психологически. Те често биват табу-
ирани и следователно старите форми се заменят с
нови. В индоевропейските езици липсва общ етимон,
изразяващ понятието ‘сляп’. Възможно е обикнове-
ната, немаркирана семантично дума да е *h₂end^hos,
kakmo предполагам Малъри и Агамс (Mallory, Adams
1997: 70, 2006: 197): стунг. andhá-, авест. anda- ‘сляп’
и вероятно в галския термин за глаукоматор, който
се бие с шлем без отвор за очите anda-bata.

Нека видим кои са най-широко разпространените
модели на семантична еволюция, по които се разви-
ва понятието ‘сляп’ в индоевропейските езици.

Бък (Buck, 1949: 322) отбелязва, че думите за ‘сляп’
рядко са свързани с тези за ‘око’ и ‘виждам’.

Добре познат семантичен модел е развитието
‘крив’ > ‘кривоглед’ > ‘егноок’ > ‘сляп’:

– гр. στραβός ‘сляп’ (означава също ‘крив’ в новогр.)
продължава старогръцка дума със значение ‘криво-
глед’. Лексемата е свързана със στρεβλός ‘усукан, крив’
и също ‘кривоглед’;

– гр. ἰλλός ‘кривоглед’, производна форма от ре-
дуплицирания глагол ἰλλω ‘въртя’ < *F₁-F₂ω, родств. с
εἰλέω ‘въртям, навивам’ (DELG II 319-320, GED 384)
от ие. корен *wel- ‘въртя’;

– развитието ‘егноок’ > ‘сляп’ е засвидетелствано
и в лат. saecius ‘сляп’ в сравнение със съответствия-
та на тази дума в келтските и германските езици:
стирл. áiech ‘егноок’, сруелс. soeg ‘сляп, егноок’, уелс.
soeg ‘празен’, сткорн. ciuic ‘сляп с едното око, егноок’,
гот. haihs ‘егноок’, които говорят за първоначално зна-
чение ‘егноок’. Ако стунг. kekara- ‘кривоглед’ наистина
е свързана с тях, тогава можем да предположим, че
тези думи са свързани с етимон със значение ‘крив’.

В мои публикации (Mihaylova, 2012) приведах гока-
зателства за етимологичната връзка между гр. ἀλαός
‘сляп’ и славянските думи, произлизащи от общослав.
*slěpъ. Двете форми се извеждат от ие. корен *(s)leh₂y-/
(s)lh₂ey- с s mobile и швебеаблаут. В по-отдалечен план
бихме могли да допуснем, че тези форми са сродни с
думите за ‘ляв’ гр. λαῖός, лат. laevis, общослав. lěvъ <
ие. *leh₂i-wo-. Първоначалното значение на индоевро-
пейския корен най-вероятно е ‘крив’. Семантичното
развитие ‘крив’ > ‘ляв’ е обичайно в индоевропейските
езици и се доказва от такива случаи като бълг. гуал.
крива ръка и срхр. (ruka) kriva ‘лява ръка’ и балтий-
ските образувания от същия корен латв. krēiss, лит.
kaĩras, kaĩrias ‘ляв’.

1.1. Широко разпространени в индоевропейските
езици са следните взаимосвързани модели на семан-
тично развитие:

‘неясен, смътен, задимен, запушен, мръсен, заца-
пан’ > ‘сляп’;

‘тъмен, мрачен’ > ‘сляп’;

‘объркан’ > ‘сляп’.

Развитие по тези модели е засвидетелствано в различни формации от ие. корен **d^hew-(H)-* ‘прах, гум, задимявам, запрашавам’:

гр. τυφλός от формата с лабиално разширение **d^hew-b^h-* ‘задимявам; облачен, мрачен, неясен, също за ума и сетивата’. Към същия корен принадлежат стирл., сруелс., стбрет. *dall* ‘сляп’ < пракелт. **dwalno-* < ие. **d^hw-l-no-* (Matasović, 2009: 88), срв. гот. *dwals* < прагерм. **dwalaz*, нем. *toll*, англ. *dull* ‘глунав’.

С оглед на факта, че от корена **d^hew-(H)-* са се развили също и гумите за ‘глух’ и ‘глунав’ в германските езици (срв. гот. *daufs* ‘глух’, ствиснем. *tour* ‘глух’ и ‘глунав’ и т.н.), можем да предложим два възможни сценария:

а) гръцките и келтските гуми за ‘сляп’ са се развили от гума с първоначално значение ‘задимен, замъглен’, а сродните германски гуми за ‘глух’ и ‘глунав’ са незабавно развитие, както е показано в случай *b*;

б) германските гуми, произхождащи от **d^hew-b^h-*, предполагат преплитане на понятията ‘глух’ и ‘глунав’: гот. *daufs*, стнорд. *dauf*, стангл. *deaf* ‘глух’ и особено ствиснем. *tour* ‘глух’ и ‘глунав’. Тъй като липсата на дадено сетиво се идентифицира с някакъв вид неадекватност, липса на възприятие и объркване, можем да допуснем, че понятията ‘сляп’ и ‘глух’ са се развили от гуми с първоначално значение ‘объркан’ < ‘гум, задимен, опушен’. По същата причина понятието ‘глунав’ често се свързва с различни концепти, означаващи липса на дадено сетиво.

Ако приемем втората възможност, семантичното развитие ще бъде паралелно на това в германското **blenda-* ‘сляп’ и латв. *blenst* ‘имам слабо зрение, късоглед съм’, срв. гот. *blinds*, стнорд. *blindr*, англ. *blind* и т.н. < ие. **b^hlend^h-* ‘объркан съм’ (LIV² 89), срв. блстц. блд| ‘бръщолевя’, лит. *blęsti*, *blendžiù* ‘спя, разбърквам брашно в супа, бърбя, заоблачавам се’, с *o*-степен на корена гот. *blandan sik* ‘смесвам’, стисл. *blanda* ‘смесвам’, стангл. *blandan* ‘смесвам’, стб. бл|гити, бл|жг| ‘блуждая, скитам’.

2. ‘Глух’ и ‘глунав’

Както вече споменахме, гумите, означаващи липса на сетиво, често са сродни с гуми със значение глунав. Много езиковеди предполагат, че общославянските форми **gluxъ* ‘глух’ и **gluxъ* ‘глунав’ произхождат от общ корен **g^hlew-*, но са образувани с различни разширения. Какво е обаче първоначалното значение на този корен? Дали то е свързано с объркване, което предполага сходната неадекватност на глунака, лишен от опората на бързия и остър ум, и на човека, който трудно се ориентира заради липсата на някое сетиво? Нека добавим към славянските производни от този корен и общослав. **glutъ*, **gluta* ‘празнословие, самохвалство, шега’ и да се опитаме да разплетем загадката. Ако разгледаме внимателно значенията на наследниците на **gluta*, **glutъ* в славянските езици, ще намерим ясни доказателства за връзката с **gluxъ*: срхр. *glutiti se* ‘правя глунави неща’, гуал. рус. *глумить* ‘правя се на глупак’, *глумá* ‘глунав, безумен’, *глум* ‘глупак’, *глумой* ‘глунав’, словен. *glúta* ‘шега, нещо глупаво’ (Вж. ЭССЯ VI: 147).

В речника на Покорни за индоевропейския корен **g^hlew-* се предполага значение ‘радост, веселба, шега, игра’, което е изведено въз основа на сравнение между семантиката на сродните форми гр. χλευή ‘шега, закачка’, стисл. *glyh* ‘веселие’, стангл. *glēo*, *glieg*, *glīw* ‘веселие, игра’, с гентално разширение: лит. *glaudas*, *glauda* ‘забавление, игра’, *gláudoti* ‘шегувам се’, латв. *glaudi*, *glaudas* ‘галя’, с лабиално разширение: стисл. *glauitr* ‘шумно веселие’, стангл. *glēat* ‘веселие, игра, забавление’. Каква е обаче етимологичната връзка между ‘веселба’, от една страна, и ‘глупостта’, ‘глупотата’, от друга?

При внимателен преглед на значенията на производните от корена **g^hlew-* в различните ие. езици установяваме, че основното значение не е просто ‘веселие, забава, игра’, а ‘шумна игра’ и изобщо ‘шум, боботене, тътен’. В подкрепа на това твърдение са стисл. *glutja* ‘отеквам’ и ствиснем. *gluten* ‘кътня, тътна’.

От установеното тук първоначално значение в славянските езици коренът **g^hlew-* претърпява специфично семантично развитие: ‘боботещ звук’ > ‘силна и неразбираема реч; брътвеж’ > ‘немота, ням’. Първоначалното значение на праслав. **gluta*, **glutъ* <

ие. **g^hlow-m-* не е 'шега' или 'празнословие, самохвалство', а 'неразбираема реч, пелтечене', от което се развива значението 'който не може да говори, ням', засвидетелствано в срхр. *gliūt, glīta, glīto* означава 'глухоням'. Семантични паралели за развитието 'неразбираема реч, брътвеж' > 'немота' откриваме в стирл. *balb* 'ням, тих; нечленоразделен, глух звук', заето от лат. *balbus* 'пелтек, заекващ човек'; нем. *stumm*, нидерл. *stom*, дат., швед., норв. *stum* 'ням', срв. гот. *stamms* 'заекващ', ствиснем. *stammalōn*, срвиснем. *stammeln*, стисл. *stama* 'заеквам'; стб. нѣмъ 'ням' < общослав. **němъ* с дисимиляция от ономапопеичното **němъ*, срв. латв. *mēms* 'ням', чието първоначално значение очевидно е 'издавам нечленоразделни звуци, мънкам', срв. стб. нѣмовати 'говоря нечленоразделно', бълг. диал. *мемла* 'говоря неразбрано, бърборя'.

А сега нека се върнем на връзката с **gluxъ* и **glurъ*. Връзката между понятията за 'ням' и 'глух' е напълно естествена и това е дало начало на общославянската форма **gluxъ* < ие. **glow-s-o-*. Добре ни е известно как човешкото съзнание асоциира понятията 'глух'/'ням' и 'глунав'. Затова лесно можем да си представим как понятието 'глунав', т.е. общослав. **glurъ*, възниква заедно с 'ням' и 'глух' от ие. **g^hlew-*. Остава открит въпросът дали този корен е изначално значението 'силен шум, грохот, буботене, нечленоразделен звук, бръщолевене, брътвеж', или то се е развило от по-ранно 'объркване, обърквам', както в ие. **b^hlend^h-* 'объркан съм' > стб. блсти, блд| 'бръщолевя'.

II. Някои думи за емоции – понятията за тъга и радост

Тъгата и радостта са две от петте чувства, определяни от психолозите като първични. Тъй като радостта е единственото положително сред тях, двете оформят единствената антонимна двойка.

1. Етимологичният анализ на думите със значение 'тъга, печал' в индоевропейските езици показва, че те се развиват от лексеми, чиято първоначална семантика е свързана изключително с идеята за *насилие и усещане за физическа болка*, въпреки че тъгата дава явен отпечатък върху изражението на лицето и има сериозни последици за социалния живот на човека. Тази връзка е в съответствие с изследванията, извършени с помощта на методи за невровизуализация, които показват, че физическата и емоционалната болка активират едни и същи зони в мозъка.

В резултат на сравнителен анализ на думите за 'печал, тъга' в славянските и романските езици се установява, че във втората група освен понятия, изразяващи физическа мъка, има и такива, които произлизат от първоначални концепти, свързани със социалната сфера, срв. фр. *désolation* < 'сам, пуст', *ennui* < 'омраза' и рум. *alean* < 'враждебност, омраза', *supărare* < 'обуга', *măhnire, măhniciune* < 'изоставям, напускам', порт. *saudade* < лат. *solitas* 'самота'.

2. Радост

Тази емоция се характеризира с чувство на вътрешно задоволство, увереност в собствените сили и значимост. Изразява се в усмивка, смях, обща възбуда, безцелни движения, подскачане. Радостта е социално обусловено чувство, тя произлиза от социалните контакти и засилва социалните контакти. В противовес на думите за 'тъга, печал' първоначалното значение на лексемите, означаващи 'радост', е свързано най-често с понятия от социалната сфера.

Портрет на радостния човек

Славянският корен за радост **radъ* (стб. радъ, срхр. *rād* и т.н.) няма сигурна етимология. Свързан е с германските думи, производни от прагерм. **rōta-* (стангл. *rōt*). Славянските и германските лексеми се извеждат от ие. корен **HroHd-* (Кроонен, 2013), от който обаче не се откриват унаследени думи в другите индоевропейски езици. В търсене на етимологията на славянската дума **radъ* реших да използвам малко по-необичаен подход – да обрисвам етимологичния портрет на радостния индоевропейец. За целта поставям няколко основни въпроса, чийто отговор ще ни помогне да установим семантичните модели, според които се развива понятието *радост*.

Какъв е радостният човек?

Добър

– праслав. **veselъ*, стб. весель, уелс. *gwiw*, брет. *gwioù* ‘весел’ от ие. корен **wesu-*, срв. стунг. *vásu-* ‘добър’, стирл. *fō* ‘добър, доброта’ (IEW 1175 – 1175);

– ирл. *sube* ‘радостен’ – композит от ие. **h₁su-* ‘добър’ и глагола **bhewH-* ‘съм’.

Хубав

– гот. *fahēps* ‘удоволствие, радост’, стангл. *ge-fēon* ‘радват се, говолни са’, *fægen* ‘весел, радостен’ < ие. ***reys-*, **rēys-* ‘правя хубав, почиствам, радвам се’;

– рум. *bucurie* ‘радост’, *bucuros* ‘радостен, щастлив’, срв. алб. *bukur* ‘красив’.

Какво изпитва?

Удоволствие от живота, храната, любовта

– гр. *saga* > ‘радост’ < ие. **ǵ^her(H)-* ‘желая, намирам/изпитвам удоволствие’ (IEW 440–441, LIV² 176), срв. стунг. *hāryati* ‘харесвам, доволен съм, изпитвам удоволствие от нещо, копнея’, ствиснем. *ger* ‘копнеещ’, *gern* ‘изпълнен с желание’, стирл. *gor* ‘набожен’;

Пълния текст четете в сп. „Чуждоезиково обучение“, кн. 3

Оценяването като ефективна обратна връзка

*Откъс от „Външното оценяване
по български език и литература в IV клас“*

Виолета Кюркчийска

Шуменски университет

„Епископ Константин Преславски“

Въпросите, свързани с оценяването на постиженията на учениците, стават все по-актуални. Тяхната значимост произтича от факта, че резултатите са определящи за качеството на образованието. Последните са основа за създаване на **работещи модели и педагогически практики, за планиране и оптимизиране на учебния процес**. Контролът и оценката на постигнатите в образователния процес резултати са едно от най-важните условия за равен достъп и качествено образование, което са основна цел на Националната програма за развитие на училищното образование и предучилищното възпитание и подготовка. Оценяването става средство, чрез което се осъществява ефективна и обективна връзка между всички участници в образователно-възпитателния процес. То цели не само да установи степенята, в която постигнатите резултати съответстват на установените стандарти, но е и инструмент за търсене на решения относно усъвършенстване на процеса на обучение.

Отсъствието на национална система за външно оценяване не позволява да се съизмерват постиженията на учениците от един випуск в различните училища (изводи за качеството на преподаването в училището, както и за качеството на работата на отделния учител) и да се съпоставят резултатите на учениците от различни випуски (изводи за тенден-

Заглавието е на редакцията

www.pedagogiy.azbuki.bg

Главен редактор

Проф. д-р Емилия Василева

E-mail: embavassi@abv.bg

Редактор

Любомира Христова

0889 22 12 15

Тел.: 02/425 04 70

02/425 04 71

E-mail: pedagogiy@azbuki.bg

Съдържание на сп. „Педагогика“, кн. 5/2015:

ИСТОРИЯ И ФИЛОСОФИЯ НА ОБРАЗОВАНИЕТО

Образователната парадигма
на Аристотел / *Наталия Ви-
танова*

Взгледите на Петко Сла-
вейков за образованието / *Ви-
олета Атанасова*

УНИВЕРСИТЕТСКО ОБРАЗОВАНИЕ

Образователният процес
в Шуменския университет
„Епископ Константин Пре-
славски“ / *Снежана Николова*

ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКИ ПРОНИКНОВЕНИЯ

Синергетическо направле-
ние в българската педагогика
– от систематиката до спе-

цификата / Яна Рашева-Мерджанова

Обучението по български език – инструмент за предотвратяване на отпадането от училище / Мариана Мандева

Ролята на учителя като аниматор / Аделия Калчева

ПЕДАГОГИЧЕСКА ДИАГНОСТИКА

Външното оценяване по български език и литература в IV клас / Виолета Кюркчийска

ДОКТОРАНТСКИ ИЗСЛЕДВАНИЯ

Свободата е отговорността за действие / Михаела Войнова

ЕКСПЕРИМЕНТАЛНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ

Предстоящи проблеми с кадрите в сферата на образованието / Недялко Колев

СПОДЕЛЕН ОПИТ

Диагностика на резултатите по „Домашен бит и техника“ чрез използване на тест / Ваня Петрова

циите в развитието на качеството на образованието в национален мащаб).

В тази връзка през 2004 г. се разработва проект на Стратегия за външно оценяване на степенята на постигане на Държавните образователни изисквания (ДОИ) за учебно съдържание (УС) в края на началния етап (IV клас) и в края на основната образователна степен (VIII клас) по културно-образователните области „Български език и литература“, „Математика, информатика и информационни технологии“. Чрез нея се цели *преодоляване на субективизма* в оценката на индивидуалните постижения на учениците; създават се условия за реална оценка на степенята на постигане от учениците на ДОИ за УС, както и на възможностите за тяхната корекция. Такава система ще осигури на учениците справедлива оценка на постигнатите от тях резултати в процеса на обучението им в българското училище. От друга страна, ще допринесе за *достоверна информация* относно съответствието между реалните знания и умения на българските ученици и определените в ДОИ за УС знания и умения, които те трябва да са придобили след завършването на определен етап или образователна степен. Тази постановка е в съответствие с Наредба № 2 на МОН за учебното съдържание, където според §1 „Държавните образователни изисквания за учебно съдържание се прилагат в съответствие с въвеждането на учебния план и се изменят след оценяване на тяхната приложимост“ (ДВ, бр. 48/2000).

Външното оценяване на учениците от IV клас се осъществява чрез изпитвания за установяване на постигането на очакваните резултати от обучението, определени с държавните образователни изисквания за учебното съдържание по: „Български език и литература“, „Математика“, „Човекът и природата“ и „Човекът и обществото“. То се провежда в държавните, общинските и частните общообразователни училища по чл. 26, ал. 1, т. 1, т. 3 и т. 6, т. 10 и т. 12 от Закона за народната просвета.

Предмет на настоящото изложение е измерването на знанията и уменията на учениците в края на началния етап по български език и литература (БЕЛ), защото те са с приоритетно значение в началното училище. С часовете по БЕЛ започва процесът на усвояване на писмената реч. Овладяването на новите за учениците речеви дейности – четене и писане, – е основополагащо в обучението. Придобиването и усъвършенстването им е основна цел на целия начален етап на основно образование, защото изучаването на езика като функционираща система е условие, но същевременно и средство, реална основа за ефективно организиране на цялостния образователно-възпитателен процес. Реформата в обучението по български език и литература с цел по-успешно формиране на

комуникативните компетентности и практики на ученика определя и четирите ядра на учебно съдържание. Със старта на огромяването (I клас), в тясна връзка с развитието на социокултурната и езиковата компетентности (Ядро 1, 2) на ученика, започва превръщането на говоренето и слушането в средства за устно общуване (Ядро 3). Водещото звено обаче е овладяването на речевите дейности четене и писане като нови средства за писмено общуване (Ядро 4). В края на IV клас учениците „трябва да са овладели определен обем от знания, умения и отношения, формиращи езиковата и литературната компетентност, чрез които се достига до определено равнище на комуникативно-речеви компетентности, на социокултурна компетентност. От друга страна, социокултурната компетентност съдейства за развитие на езиковата и литературната компетентност и заедно с тях се проявява и формира в комуникативните практики на устно и писмено общуване“ (МОН, 2004). Това определя комплексния характер на учебния предмет „Български език и литература“, което предполага в края на IV клас измерване както на езиковите и литературните знания, така и на комуникативноречевите умения.

През учебната 2006/2007 г. Министерството на образованието и науката за първи път организира външно оценяване на знанията и уменията на учениците от IV клас (независимо че през 2010 г. се въвежда Националната програма за национално стандартизирано външно оценяване). Целта на проверката е чрез еднакъв за всички ученици в страната изпитен инструментариум (тестови задачи) обективно да се оцени нивото на усвояване на знанията и уменията по съответния предмет. Тестът по БЕЛ включва текст за диктовка и 15 въпроса с избираем отговор. Условието при тях е поставено като въпрос. Има три възможности за отговор, от които точно един е правилният. Той не зависи от субективна преценка. Останалите отговори са дистрактори. Ако през 2007 г. два от въпросите са свързани с текста от диктовката – Кое е най-подходящото заглавие за текста от диктовката? Какъв е видът на текста?, през 2008 г. те се увеличават на пет – 1. Кое е най-подходящото заглавие на текста? 2. Какво преобладава в баснята? 3. Какво е значението на думата пъргавина в текста? 4. Коя от изброените думи е синоним на определили? 5. Кое от изреченията най-точно изразява поуката от баснята?, а през 2009 и 2010 г. те са четири. Това е така наречената поредица от зависими задачи, които в обучението по БЕЛ са комуникативни (рецептивни) упражнения за възприемане и разбиране на текст (Георгиева, 2005). За пръв път през 2011 г. се въвежда задача с отворен кратък отговор – Защо лисицата иска да отмъсти на вълка? Посочи една причина от текста, а през 2012 г. вече присъства и задача с разширен свободен отговор – За какво служат зъбите на глигана? Включването на задачи, свързани със смисловото интерпретиране на текста, засилва присъствието на рецептивни упражнения в теста за външно оценяване. Така се обезпечава Ядро 4: Социокултурна и езикова компетентност, писмено общуване. От 2013 г. форматът за външно оценяване по БЕЛ е нов. Състои се от два компонента: първият е писане на текст под диктовка, а вторият включва 11 въпроса, от които 7 са комуникативни рецептивни упражнения, свързани с даден текст (художествен или научнопопулярен), а останалите четири са предкомуникативни упражнения за разпознаване на езикови явления и лингвистичен анализ. Възниква въпросът: какво налага тази промяна? Учебното съдържание, като дидактическа категория, включва знания, умения и отношения, които се измерват чрез постигнатите от учениците резултати във връзка с поставените цели (Георгиева, 2005). В обучението по БЕЛ в начална училищна възраст знанията са от областта на фонетиката, лексикологията, морфологията, синтаксиса, текстолингвистиката. Чрез тестовото оценяване преди 2013 г. се измерват именно тези знания и овладяването на правописната и пунктуационната норма. Уменията за възприемане на текстове остават встрани от измервания конструкт, а те са основна цел не само на обучението по БЕЛ, а на целия начален етап на образование. Това са

уменията, които са необходими за часа по „Човекът и обществото“, „Човекът и природата“. Независимо от вида на текста (художествен или научнопопулярен) е важно неговото смислово интерпретиране, осигуряващо по-голяма дълбочина на разбирането му. Чрез включване на рецептивни упражнения се измерват именно уменията за възприемане на текст.

Така създадените тестове (до 2013 г.) оценяват учениците на ниво „*знание*“, „*разбиране*“ и „*приложение*“ (Таксономия на Bloom), а уменията за *анализ*, *синтез* и *оценка* не се измерват. Това, че ученикът може да изброява, дефинира, назовава, определя, идентифицира (ниво *знание*) или пък сравнява, разграничава, обобщава, систематизира, структурира (ниво *разбиране*), не означава, че е постигнал всички очаквани резултати на ниво учебна програма. При писане под диктовка ученикът *прилага* изучените правописни и пунктуационни норми в нова ситуация. На това равнище ученикът знае кога и как да приложи дадени лингвистични знания, за да достигне до решението на конкретната задача.

Ако при *разбиране* връзките, които следва да се открият, са вече изучени, а обобщенията, които се правят, изискват само трансформация (превод, пренос) на полученото вече знание, то при *анализ* те са неявни, дълбочинни и резултатът е ново съждение (извод, умозаключение). И при двете познавателни равнища често се налагат сравнение, класификация и обобщение. Ограничено използваните тестови задачи за синтез и оценка са не само трудни за оценяване, но и неприложими в начална училищна възраст.

Пълния текст четете в сп. „Педагогика“, кн. 5

Рекламна тарифа

на Национално издателство за образование и наука „Аз Буки“

София 1113, бул. „Цариградско шосе“ № 125, бл. 5, тел.: 02/425-04-70, 02/425-04-71; azbuki@mon.bg; www.azbuki.bg

Вестник „Аз Буки“

1. Стандартни карета на вътрешна страница:

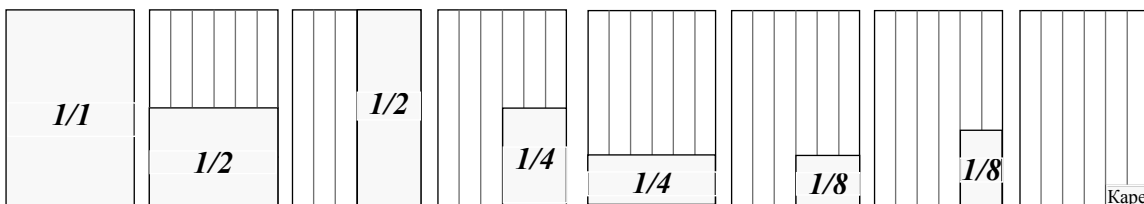
Размер	Черно-бяло	+1 цвят	Пълноцветно
1/1 страница - 256 мм/388 мм	780,00 лв.	900,00 лв.	985,00 лв.
1/2 страница - 256 мм/194 мм - 125 мм/388 мм	410,00 лв. 410,00 лв.	460,00 лв. 460,00 лв.	510,00 лв. 510,00 лв.
1/4 страница - 256 мм/97 мм - 125 мм/194 мм	230,00 лв. 230,00 лв.	258,00 лв. 258,00 лв.	270,00 лв. 270,00 лв.
1/8 страница - 125 мм/97 мм - 83 мм/147 мм	115,00 лв. 115,00 лв.	129,00 лв. 129,00 лв.	135,00 лв. 135,00 лв.
каре (83 мм x 50 мм)	30,00 лв.	43,00 лв.	45,00 лв.

Цена за първа страница:

4 лв. на кв. см;

Цена за последна страница:

2 лв. на кв. см.

2. Вложки - 1000 бр. - 80 лв.

Научни списания на издателство „Аз Буки“

1. Цена за вътрешна страница (в лева)

Размер	Черно-бяло	+1 цвят	Пълноцветно
1/1 страница	90 лв.	130 лв.	180 лв.
1/2 страница	50 лв.	70 лв.	90 лв.
1/4 страница	30 лв.	45 лв.	70 лв.

2. Цена за реклама на втора корица: цена за вътрешна страница + 60% оскъпяване

3. Цена за реклама на трета корица: цена за вътрешна страница + 40% оскъпяване

4. Цена за реклама на четвърта корица: цена за вътрешна страница + 100% оскъпяване

5. Размер на една печатна страница в списанията на НИОН „Аз Буки“:

а. Обрязан формат: 167 мм x 233 мм

б. Необрязан формат: 171 мм x 240 мм

Забележка:

Всички посочени цени са без ДДС.

Отстъпки при брой и обем публикации или комбинирана реклама в няколко издания на издателство „Аз Буки“ – по договаряне.

Тарифата е в сила от 1 юли 2012 г.